

Standard for offentlig revision nr. 2

Rigsrevisionens kvalitetsstyring

SOR

SOR 2 2

2

2

SOR 2

2

2

SOR 2

Standarderne
for offentlig

revision 2

Rigsrevisionens kvalitetsstyring

Standard for offentlig revision nr. 2 – Rigsrevisionens kvalitetsstyring (SOR 2) finder anvendelse på Rigsrevisionens overordnede system for kvalitetsstyring af alle de revisioner, der gennemføres af Rigsrevisionen.

I denne standard forstås Rigsrevisionens kvalitetsstyringssystem som summen af de initiativer, ledelsen har iværksat for at sikre, at Rigsrevisionen opfylder kravene i rigsrevisorloven, herunder at kvalitetsaspektet indgår i Rigsrevisionens strategi, kultur, politikker og procedurer.

Kvalitetsstyringen omfatter både løbende overvågning af, om kvaliteten er høj, og efterfølgende kontrol af, om revisioner udføres i overensstemmelse med SOR 2. Kvalitetsstyring udmøntes gennem kvalitetssikring og løbende evaluering undervejs i revisionsprocessen, og kvalitetskontrol er de handlinger og evalueringer, der udføres, når revisionen er afsluttet.

SOR 2 beskriver Rigsrevisionens kvalitetsstyring på organisationsniveau. Den enkelte revisors løbende kvalitetsstyring af revisionen på opgaveniveau er beskrevet i SOR 3, 4, 6 og 7 og er yderligere uddybet i interne vejledninger.

SOR 2 tager afsæt i *ISSAI 40 – Kvalitetsstyring for rigsrevisioner* (fra 2017 ISSAI 140). Denne ISSAI fastlægger internationale principper for 6 elementer i en rigsrevisions kvalitetsstyringssystem. Principperne følges af Rigsrevisionen og er udmøntet i SOR 2.

Rigsrevisionens kvalitetsstyringssystem omfatter alle Rigsrevisionens ledere og medarbejdere.

Principperne i kvalitetsstyringen omfatter også revisorer og andre, som udfører arbejde for Rigsrevisionen. I tilfælde, hvor Rigsrevisionen baserer sig på arbejde udført af andre, har Rigsrevisionen pligt til at påse, at de overholder principperne for god kvalitet som beskrevet i SOR 2.

SOR 2 gengiver de internationale principper og uddyber krav til følgende 6 elementer i Rigsrevisionens kvalitetsstyring:

- ledelsens ansvar for kvalitet, jf. pkt. 1-4
- etiske krav, jf. pkt. 5-6
- accept og fortsættelse af klientforhold og specifikke opgaver, jf. pkt. 7-10
- personalemæssige resurser, jf. pkt. 11-14
- udførelse af revisioner og andet arbejde, jf. pkt. 15-20
- overvågning, jf. pkt. 21-23.

Denne version af SOR 2 (version 1.1) finder anvendelse på Rigsrevisionens arbejde, hvor opgaven igangsættes 1. januar 2017 eller senere. Kravene i SOR 2 er identiske med den standard for kvalitetsstyring i Rigsrevisionen, der blev fastlagt og offentliggjort i juli 2015.

KRAV

Ledelsens ansvar for kvalitet

INTERNATIONALT PRINCIP

En rigsrevision bør etablere politikker og procedurer, som er udarbejdet for at fremme en intern kultur, der anerkender, at kvalitet er vigtig for udøvelsen af alt rigsrevisionens arbejde. Sådanne politikker og procedurer bør fastsættes af lederen af rigsrevisionen, som har det overordnede ansvar for kvalitetsstyringssystemet.

1. Rigsrevisionens kvalitetsstyringssystem dækker alle niveauer i Rigsrevisionens hierarki. Rigsrevisor har som leder af Rigsrevisionen det overordnede ansvar for kvalitetsstyringen som helhed.
2. I praksis er de forskellige elementer af kvalitetssikringen og kvalitetskontrollen indlejret i revisionens arbejdsprocesser og uddelegeret på forskellig vis til de forskellige lag i organisationen (revisionsteam, kontorchef, afdelingschef og rigsrevisor). Det betyder med andre ord, at den enkelte leder/medarbejder har et selvstændigt ansvar for, at kvaliteten i den del af revisionsprocessen, vedkommende udfører, er i orden, herunder at anlægge en objektiv tilgang i revisionen og et passende niveau af professionel skepsis. Derfor findes der ikke en egentlig kvalitetssikringsenhed i Rigsrevisionen.

3. Rigsrevisionens standarder, vejledninger og procedurer for revision fastsætter, hvad der kendetegner et produkt af høj kvalitet, hvordan god kvalitet opnås, og hvilke procedurer, processer og mål der skal gennemføres for at kunne levere revisionsresultater i den ønskede kvalitet. Standarder, vejledninger og procedurer er også medvirkende til at undgå uens faglige vurderinger på tværs af organisationen. Det er Rigsrevisionens ledelse, der fastsætter, hvilke standarder, vejledninger og procedurer der gælder for Rigsrevisionens revisionsarbejde. Det er endvidere Rigsrevisionens ledelse, der sikrer, at Rigsrevisionens ansatte er bekendte med og kompetente til at følge disse, og at der er tilstrækkelige resurser til at gennemføre kvalitetssikring og kvalitetskontrol.
4. Endelig er det Rigsrevisionens ledelses ansvar at sikre, at der i Rigsrevisionen eksisterer en intern kultur, som understøtter og sikrer, at Rigsrevisionen leverer produkter af høj kvalitet.

Etiske krav

INTERNATIONALT PRINCIP

En rigsrevision bør etablere politikker og procedurer, som er udarbejdet for at give rigsrevisionen høj grad af sikkerhed for, at den, herunder alle medarbejdere og alle parter, som udfører arbejde for rigsrevisionen, overholder relevante etiske krav.

5. Rigsrevisionen har samlet de etiske regler og etiske principper, der gælder for Rigsrevisionens ansatte, i kodekset *God adfærd i Rigsrevisionen*, der er udarbejdet i overensstemmelse med *ISSAI 30 – Code of Ethics* (fra 2017 ISSAI 130). *God adfærd i Rigsrevisionen* beskriver, hvilke principper ansatte i Rigsrevisionen skal efterleve, så Rigsrevisionens troværdighed, uafhængighed og saglighed ikke kompromitteres. Det drejer sig om regler for habilitet, rokering, bibeskæftigelse, modtagelse af gaver og tjenester, standarder for revisionsarbejdet og tavshedspligt. Ud over at fastsætte en række specifikke regler understreges det i *God adfærd i Rigsrevisionen*, at ansatte har pligt til løbende i deres arbejde at være opmærksomme på, hvordan de bedst muligt sikrer og bevarer Rigsrevisionens troværdighed.
6. Rigsrevisionens ansatte bekræfter hvert år i en erklæring, at de har efterlevet *God adfærd i Rigsrevisionen*.

Accept og fortsættelse af klientforhold og specifikke opgaver

INTERNATIONALT PRINCIP

En rigsrevision bør etablere politikker og procedurer, som er udarbejdet for at give rigsrevisionen høj grad af sikkerhed for, at den kun vil udføre revision og andet arbejde, hvis den:

- a) har kompetence til at udføre opgaven og har færdighederne, herunder tid og resurser til at gøre dette
- b) kan overholde relevante etiske krav
- c) har overvejet den reviderede organisations integritet, og hvordan risici vedrørende kvalitet skal behandles.

Politikkerne og procedurerne bør afspejle de opgaver, den enkelte rigsrevision udfører. I mange tilfælde har rigsrevisioner kun begrænsede skønsmæssige beføjelser med hensyn til, hvilke opgaver de udfører. Rigsrevisioner udfører opgaver inden for 3 brede kategorier:

- opgaver, som de skal udføre i henhold til deres mandat og lovgrundlag, og som de ikke kan fravælge
- opgaver, som de skal udføre i henhold til deres mandat, men hvor de har skønsmæssige beføjelser vedrørende tidspunktet for, omfanget af og/eller arten af arbejdet
- opgaver, som de kan vælge at udføre.

7. Rigsrevisionens revisionsmandat og opgaver er fastlagt i rigsrevisorloven. Heraf følger bl.a., hvem Rigsrevisionen skal revidere (hvilke klienter/virksomheder), og at Rigsrevisionen skal udføre finansiel revision, juridisk-kritisk revision og forvaltningsrevision. Rigsrevisorloven fastsætter således en stor del af de revisioner, vi udfører, og som vi ikke kan fravælge. Det gælder fx den årlige revision af statsregnskabet og revisionen af en række selvstændige offentlige virksomheder (SOV'er).
8. Rigsrevisionen har også opgaver, som falder inden for vores revisionsmandat i rigsrevisorloven, men hvor vi i forhold til lovgivningen, herunder vores uafhængighed, har ret vidde rammer i forhold til tilrettelæggelsen af revisionen. Det er Rigsrevisionens ledelse, der har ansvaret for udmøntningen af og skøn i relation til vores mandatbundne opgaver.

9. Rigsrevisionen har vidde rammer i forhold til, hvordan den strategiske planlægning af alle revisioner og større undersøgelser tilrettelægges. Proceduren for planlægningen og den endelige revisionsplan godkendes af Rigsrevisionens ledelse. Rigsrevisionen har også en vis fleksibilitet i forhold til tilrettelæggelsen og gennemførelsen af årsrevisionen, herunder hvordan eventuelle erklæringer og revisionsrapporter mv. udformes. Beslutninger om udformningen af erklæringsparadigmer indebærer en langsigtet resursebinding. Rigsrevisionens ledelse skal sikre, at Rigsrevisionen hvert år har de nødvendige kompetencer og resurser til at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis som grundlag for de standardiserede konklusioner med høj grad af sikkerhed, der indgår i erklæringerne. De overordnede rammer for årsrevisionen godkendes af Rigsrevisionens ledelse. For så vidt angår større undersøgelser vil revisionsteamet og kontorchefen i samarbejde med Rigsrevisionens ledelse beslutte, hvordan undersøgelsen, herunder tidspunktet for udførelsen, omfanget, rækkevidden og metoderne, tilrettelægges bedst muligt. Den færdige beretning eller det færdige notat godkendes af rigsrevisor.
10. Rigsrevisionen lægger vægt på at varetage de opgaver, der følger af vores revisionsmandat. Ved etablering og ændring af offentlige virksomheder skal Rigsrevisionen derfor altid høres, jf. rigsrevisorlovens § 7. I den konkrete sag tager det pågældende kontor og Rigsrevisionens ledelse en dialog om kompetencer, tid og resurser mv., hvorefter Rigsrevisionens ledelse træffer beslutning om opgaven. I forbindelse med, at Rigsrevisionen påtager sig nye opgaver – enkeltstående revisioner, længerevarende forpligtelser eller anmodninger fra Statsrevisorerne – iagttages pkt. a, b og c i boksen ovenfor. I alle typer af opgaver er det en mulighed, at de udvikler sig anderledes end planlagt. Derfor er vurderinger af pkt. a, b og c i boksen ovenfor, som alle – såvel ledere som medarbejdere – skal have in mente i løbet af revisionen.

Personalemæssige resurser

INTERNATIONALT PRINCIP

En rigsrevision bør etablere politikker og procedurer, som er udarbejdet for at give rigsrevisionen høj grad af sikkerhed for, at den har tilstrækkelige resurser (medarbejdere og eventuelt andre parter, der udfører arbejde for rigsrevisionen) med de kompetencer, færdigheder og forpligtelser i forhold til etiske principper, som er nødvendige for:

- at udføre arbejdet i overensstemmelse med relevante standarder og gældende krav i lovgivning og øvrig regulering
- at gøre det muligt for rigsrevisionen at videregive rapporter, som er passende efter omstændighederne.

11. Rigsrevisionen sikrer, at vi besidder de rette kompetencer til at udføre vores arbejde gennem 4 elementer: systematisk ansættelsesproces, løbende efteruddannelse, årlig vurdering af Rigsrevisionens samlede kompetencer og anvendelse af ekstern bistand.

12. Rigsrevisionens ledelse har ansvaret for tilrettelæggelsen af proceduren for ansættelse af nye medarbejdere, herunder for, at der udvælges kandidater og ansættes nye medarbejdere, som har de rette kompetencer til den stilling, de skal bestride. Udvalgelsen sker i tæt samarbejde med det kontor, der søger en ny medarbejder.
13. Rigsrevisionen har etableret et kompetenceudviklings- og efteruddannelsesprogram, der skal sikre, at Rigsrevisionen løbende kan opfylde sin mission og levere revision af høj, ensartet kvalitet, som skaber værdi for dem, vi reviderer, og for borgerne.
14. Rigsrevisionens ledelse vurderer i sammenhæng med godkendelsen af årets revisionsplan, om Rigsrevisionen samlet set besidder de nødvendige resurser til at udføre de planlagte revisioner i henhold til relevante standarder og for at kunne afgive rapporter af høj kvalitet. I de tilfælde, hvor Rigsrevisionen ikke har de nødvendige kompetencer til rådighed til at udføre hele eller dele af en revisionsopgave, anvendes ekstern bistand. Rigsrevisionen har udarbejdet en separat politik om brug af ekstern bistand, der fastsætter, hvornår det er relevant at anvende ekstern bistand, og under hvilke betingelser det skal foregå.

Udførelse af revisioner og andet arbejde

INTERNATIONALT PRINCIP

En rigsrevision bør etablere politikker og procedurer, som er udarbejdet for at give rigsrevisionen høj grad af sikkerhed for, at dens revisioner og andet arbejde udføres i overensstemmelse med relevante standarder og gældende krav i lovgivning og øvrig regulering, og at rigsrevisionen afgiver erklæringer, som er passende efter omstændighederne. Sådanne politikker og procedurer bør omfatte:

- forhold, som er relevante i forhold til at fremme konsistens i kvaliteten af det udførte arbejde
- tilsynsansvar
- ansvar for gennemgang.

15. Rigsrevisionen har med udgangspunkt i SOR udarbejdet interne retningslinjer og vejledninger, der har til formål at sikre, at Rigsrevisionens arbejde er af høj kvalitet, og at procedurer, processer og kvalitet er ens på tværs af revisionsteams og enheder. Rigsrevisionens ledelse har ansvaret for, at alle retningslinjer og vejledninger m.m. er opdaterede, at der er en intern kultur, som understøtter og sikrer høj kvalitet, og at der løbende arbejdes på at øge kvaliteten.
16. Det er en del af Rigsrevisionens retningslinjer, at der udføres kvalitetssikring i løbet af revisionsprocessen for at sikre, at kvaliteten er tilstrækkelig høj, og for at understøtte læring. Det er uddybet i interne vejledninger, hvordan den løbende kvalitetssikring udføres.

17. En del af kvalitetssikringen af revisionsresultater og rapportering foregår ved høringen af den reviderede. Proceduren for, hvornår og hvordan dette foregår, er beskrevet i SOR og i de supplerende interne vejledninger og retningslinjer. Heri er det også angivet, hvem der skal godkende beretninger, rapporter, notater m.m., inden de afgives. Godkendelsen af de endelige produkter skal bl.a. sikre, at revisionsbeviset er tilstrækkeligt og egnet, at kvaliteten er høj, og at dokumentationen og konklusionerne er dækkende og passende.
18. Rigsrevisionens ledelse har ansvaret for, at beretninger, (revisions-)rapporter, notater m.m. afgives på et passende tidspunkt, så de får størst mulig effekt. Det sikres gennem den overordnede strategiske planlægning af og opfølgning på revisioner/undersøgelser, bl.a. i Rigsrevisionens interne ledelsesinformationssystem (LIS).
19. I forbindelse med den løbende kvalitetssikring tilses det, at revisions sagen indeholder den nødvendige dokumentation af det udførte arbejde. Eventuelle interne faglige uenigheder i løbet af revisionsprocessen dokumenteres også i revisions sagen.
20. Arkivering af revisions sager og andet materiale sker i henhold til gældende dansk lov. Balancen mellem sikring af fortroligt revisionsmateriale og transparens i rigsrevisionens arbejde reguleres i instruks for rigsrevisor og i offentlighedsloven.

Overvågning

INTERNATIONALT PRINCIP

En rigsrevision bør etablere en overvågningsproces, som er udarbejdet for at give rigsrevisionen høj grad af sikkerhed for, at politikker og procedurer vedrørende kvalitetsstyringssystemet er relevante og passende og fungerer effektivt. Overvågningsprocessen bør:

- omfatte løbende overvejelser og vurderinger af rigsrevisionens kvalitetsstyringssystem, herunder en gennemgang af færdiggjort arbejde på grundlag af en stikprøve i alt det arbejde, rigsrevisionen udfører
- kræve, at ansvaret for overvågningsprocessen pålægges én eller flere personer med tilstrækkelig og passende erfaring og bemyndigelse i rigsrevisionen til at påtage sig dette ansvar
- kræve, at dem, der udfører gennemgangen, er uafhængige (dvs. at de ikke har deltaget i arbejdet eller gennemgangen af kvalitetsstyringen af arbejdet).

21. Rigsrevisionen gennemfører jævnligt reviews/evalueringer af sit arbejde, både af den årlige revision og af de større undersøgelser. Proceduren for reviews af gennemført arbejde i årsrevisionen er beskrevet i en intern vejledning. Fokus er på læring og videndeling samt sikring af, at vi har en ensartet kvalitet og tilgang til revisionen. Reviewet udføres af medarbejdere i Rigsrevisionen, som ikke har været involveret i de sager, de reviewer. Resultatet drøftes blandt alle involverede ledere og medarbejdere, hvorefter Rigsrevisionens ledelse identificerer, hvilke elementer i reviewet der skal arbejdes videre med.

Evaluering af gennemførte større undersøgelser finder sted én gang årligt og udføres af et eksternt ekspertpanel – typisk universitetsprofessorer. Resultatet drøftes blandt alle involverede ledere og medarbejdere, hvorefter Rigsrevisionens ledelse fastlægger, hvilke elementer i evalueringen der skal arbejdes videre med.

22. Ud over de løbende, årlige reviews/evalueringer gennemfører Rigsrevisionen også fra tid til anden generelle evalueringer af sin virksomhed, kvalitet og effekt, fx gennem kundeundersøgelser, omdømmeundersøgelser og peer reviews. Der er ikke en fast plan for, hvor ofte disse undersøgelser gennemføres, men de indgår i den strategiske planlægning for Rigsrevisionen. Det er Rigsrevisionens ledelses ansvar, at sådanne typer reviews/evalueringer gennemføres med et passende interval. Rigsrevisionen offentliggør de eksterne evalueringer og tilhørende opfølgingsplaner af sin virksomhed på www.rigsrevisionen.dk.
23. Hvis de reviderede klager over eller udtrykker utilfredshed med Rigsrevisionens arbejde, drøftes det af Rigsrevisionens ledelse, som beslutter fra sag til sag, hvordan sagen håndteres.